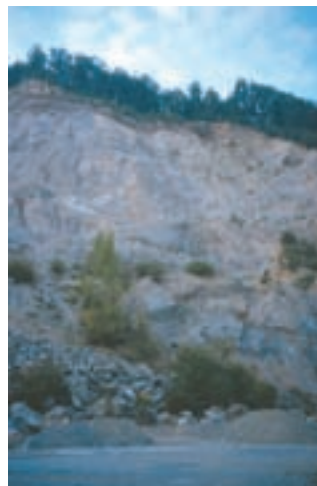

Kalcit iz kamnoloma Hrastenice

Matija Križnar, Damjan Zupančič, Miha Jeršek

Vas Hrastenice leži ob regionalni cesti Ljubljana – Polhov Gradec. Na zahodnem koncu vasi se na severni strani odpira velik kamnolom, ki ga najbolj poznajo zbiralci fosilov in paleontologi kot nahajališče srednjetroasni (anizijjskih) amonitov in drugih okamnin. Velikost kamnoloma priča, da je verjetno obratoval več desetletij. V prvih raziskovanjih sredi devetdesetih let preteklega stoletja smo našli nekaj zanimivih kristalov kalcita in seveda fosilov, kar je bil povod za intenzivnejše iskanje.

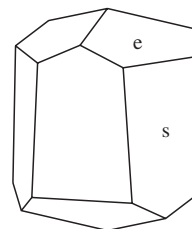
Najstarejši so spodnjetroasni (skitski) apnenčevi peščenjaki in laporovci, ki jih najdemo na zahodni strani kamnoloma. V največjem obsegu je razgaljen svetlo- do temnosiv srednjetroasni (anizijjski) dolomit, ki zgoraj preide v rumeni laporni dolomit in laporni apnenec. Nad njim ležijo rdečkasti srednjetroasni (anizij, ilirska podstopnja) apneneci z bogato amonitno favno, laporovci, meljevci, peščenjaki in konglomerat. V zgornjem delu kamnoloma so sivi apnenec, dolomitizirani apnenec in dolomit (zgornje-anizijjske starosti), kjer je verjetno tudi primarno mesto spodaj ležečih blokov, v katerih so bili kristali kalcita.

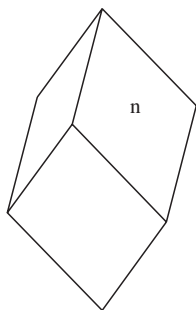
Kamnolom Hrastenice leta 2000.
Foto: Matija Križnar

Posamezni kristali kalcita iz kamnoloma Hrastenice so le redko razviti v kristalih, ki jih lahko občudujemo že s prostim očesom. Kristal kalcita na posnetku je visok 12 mm. Najdba in zbirka Franceta Stareta.
Foto: Miha Jeršek

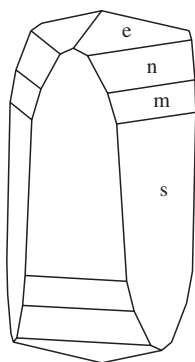
Najpogostejši kristali kalcita iz Hrastenice imajo razvite negativne strme romboedre s s približnim indeksom $\{0.30.1\}$ in negativne položne romboedre $e\{012\}$.
Risba: Miha Jeršek

Vrhovi protastih kristalov kalcita iz Hrastenic imajo razvite negativne strme romboedre $n\{021\}$.
Risba: Miha Jeršek

Prozorni kristali kalcita s prevladujočimi strmimi romboedri so v lepem kontrastu z rdečkastim apnencem. Kristali kalcita so visoki do 10 mm. Najdba in zbirka Franceta Stareta. Foto: Miha Jeršek

Strmoromboedrski kristali kalcita imajo lahko poleg negativnih strmih romboedrov s s približnim indeksom $\{0.30.1\}$ še negativna strma romboedra $m\{041\}$ in $n\{021\}$ ter na vrhu negativne položne romboedre $e\{012\}$. Risba: Miha Jeršek

Mineraloško je kamnolom siromašen, najti je mogoče le kristale kalcita in redko dolomita, ki zapolnjujejo večje ali manjše razpoke v kamnini. **Kalcit** najdemo v drobnih razpokah ali geodah v apnencu ali pa preprosto zapolnjuje zakrasele dele kamnine. Ponekod so kristali kalcita dobesedno vezivo v zelo razpokani in tektonsko porušeni kamnini. Najpogostejši so kristali z razvitimi strmimi romboedri. Običajno so brezbarvni, beli ali rumenorjavkasti. Veliki so do 1 cm. Na nekaterih primerkih se menjavajo negativni položni romboeder z negativnim strmim romboedrom. Redkejši so kalciti v večjih kraško razširjenih tektonskih razpokah, so pa veliki do 8 cm, skupki celo do 30 cm v premeru. V tankih razpokah skitskih in anizijskih kamnin je mogoče najti tudi vedno zanimive **manganove dendrite**.

Kamnolom Hrastenice je predvsem zaradi izjemne paleontološke dediščine (bogato nahajališče anizijskih glavonožcev v Sloveniji) in manj zaradi kristalov kalcita pomembna naravna vrednota v tem delu Slovenije.

Literaturna vira:

PETEK, T., 1997: *Skitske in anizijske plasti v kamnolomu pri Hrastenicah in pomembne najdbe zgornjeanizijskih fosilov* (geologija, stratigrafija in paleontologija kamnoloma Hrastenice, str. 119-151). Geologija, knjiga 40, Ljubljana.

KRIŽNAR, M., 1999: *Glavonožci Škofjeloškega in Polhograjskega hribovja* (srednjetriasni amoniti, str. 1-12). Katalog razstave, Društvo Loški kremen, Škofja Loka.

Kristali kalcita z negativnim položnim romboerom $e\{012\}$ so razmeroma pogosti, vendar podobno kot drugi tipi kristalov kalcita v Hrastenicah razmeroma slabo ohranjeni.
Risba: Miha Jeršek